

הערכת אמונות דיספונקציונליות בהקשר של קבלת החלטות לגבי בחירת לימודים ומקצוע

נועה סקה

האוניברסיטה העברית

המרכז הארצי לבחינות ולהערכה

שחר הכטלינגר, נמרוד לוי, איתמר גתי

האוניברסיטה העברית

כנס האגודה הישראלית לפסיכומטריקה

9 פברואר 2017

אפיון ראשוני של המתלבט / הנועץ

- איתור השלב בו נמצא המתלבט / הנועץ בתהליך - סטטוס ההחלטה
- זיהוי מוקדי הקושי של הנועץ - למה קשה לו לקבל החלטה
- מיפוי פרופיל (סגנון) קבלת ההחלטות של הנועץ
- הערכת מידת הגיבוש של העדפות המתלבט (האם הוא יודע מה הוא מחפש)
- אבחון הדרך בה הוא מתמודד עם האתגר של בחירת לימודים / מקצוע

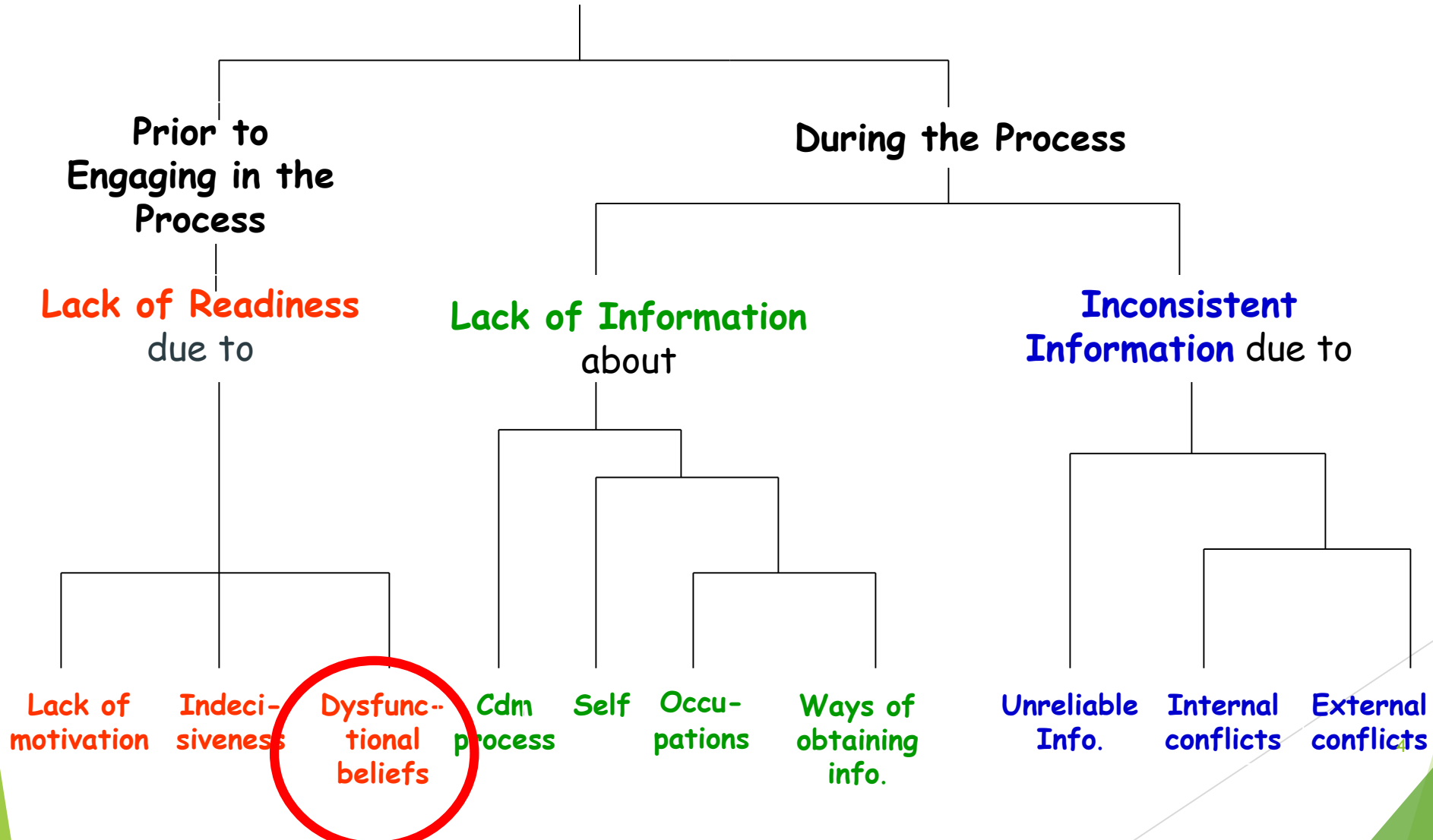
השלב בתהליך - סטטוס ההחלטה:

בחרי/י במשפט אחד המתאים לך ביותר (והשלם)

- עדיין אין לי כל כיוון.
- יש לי כיוון כללי בלבד.
- אני מתלבט/ת בין מספר מקצועות ספציפיים (והם: _____ , _____ , _____).
- אני חושב/ת על מקצוע מסוים (והוא _____) אבל הייתי רוצה לבדוק אפשרויות נוספות.
- אני חושב/ת על מקצוע מסוים (והוא _____) אבל הייתי רוצה לוודא שהוא אכן מתאים לי.
- אני כבר די בטוח/ה באיזה מקצוע אני אבחר (והוא _____).

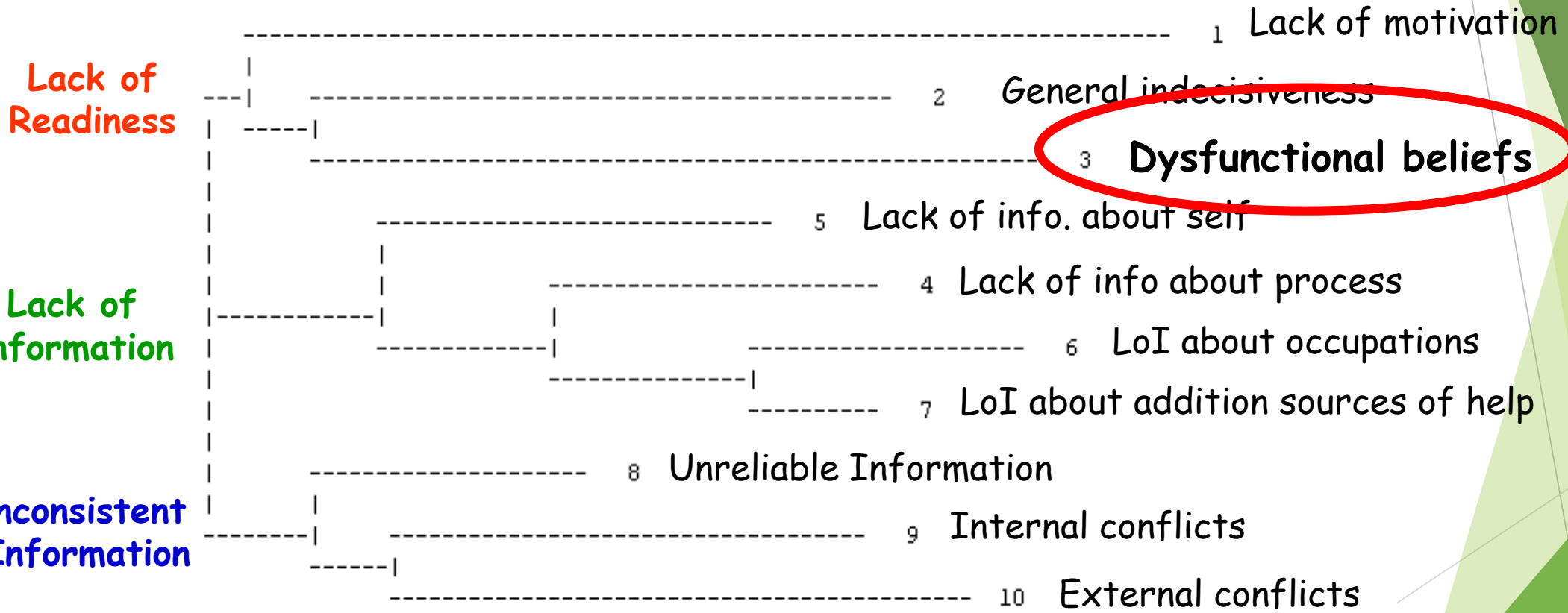
זיהוי של קשיים בבחירת תחום לימודים ומקצוע

המודל התיאורטי (Gati, Krausz, & Osipow, 1996)

המבנה האמפירי של הקשיים

10,000 צעירים מתלבטים

proportion of variance explained=0.9184

אמונות הדיספונציונליות הקשורות לבחירת מקצוע

- ▶ אמונות דיספונקציונליות הקשורות לבחירת מקצוע הן אמונות שעלולות:
 - למנוע קבלת החלטה,
 - לעכב התקדמות לקראת קבלת החלטה,
 - להוביל לקבלת החלטה לא אופטימאלית.

▶ אמונות דיספונקציונליות הן בין הקשיים השכיחים של צעירים (Gati, Ryzhik, & Vertsberger, 2013; Kelly & Lee 2002; Mateous, Torregrosa, & Cruz, 2010).

▶ עם זאת, זה הקושי שצעירים הכי פחות מודעים אליו (Amir & Gati, 2006).

▶ סולם האמונות הדיספונקציונליות הוא עם המהימנות הפנימית $C\alpha$ הנמוכה ביותר ב-CDDQ (Gati, Osipow, Krausz, & Saka, 2000; Xu & Tracey, 2014).

▶ האם סולם האמונות הדיספונקציונליות הוא אכן הטרוגני?
ואם כן,
האם ציון כללי של אמונות דיספונקציונליות הוא אינפורמטיבי?

כלים קודמים העוסקים באמונות דיספונקציונליות הקשורים לבחירת מקצוע

▶ **Career Thoughts Inventory (CTI)** - (48 פריטים); 8 מימדים

נגזרו מגישת עיבוד מידע קוגניטיבי, 3 גורמים נמצאו אמפירית
עם 14, 15 ו-5 פריטים

(Sampson, Peterson, Lenz, Reardon, & Saunders, 1996, 1998).

▶ **Career Beliefs Inventory (CBI)** - (96 פריטים); 25 סולמות,

עם 2-8 פריטים לסולם (Krumboltz, 1994).

▶ **Career Myths Scale (CMS)** - (27 פריטים); 4 גורמים נמצאו

אמפירית עם 7, 7, 2, 2 פריטים לגורם (Stead & Watson, 1991).

כלים ומחקרים אלו מדגישים את הצורך בכלי רב-מימדי, מבוסס
תיאורטית ונתמך אמפירית, המתמקד לא רק באמונות לגבי מקצועות
באופן כללי אלא מתמקד באמונות דיספונקציונליות לגבי תהליך קבלת
החלטה לגבי מקצוע.

הקטגוריות המוצעות של

אמונות דיספונקציונליות לגבי בחירת מקצוע

Dysfunctional Beliefs about Career decision making (DBC)

- ▶ The role of *Chance or Fate*

- ▶ The *Criticality* of the decision . .

- ▶ The role of *Significant Others*

- ▶ The role of *Professional Help*

- ▶ The impact of *Gender* . . .

הקטגוריות המוצעות של אמונות דיספונקציונליות לגבי בחירת מקצוע

The role of *Chance or Fate*

- ▶ מתייחס למידה שבה הפרט מאמין שמקריות ו/או גורל מכריעים את דרכו המקצועית, אמונה המשפיעה על האופן בו תופס הפרט את מידת ההשקעה הנדרשת בתהליך קבלת ההחלטה.
- ▶ פריט לדוגמה: "חבל להשקיע מאמץ בבחירה המקצועית, כי במילא הכל בחיים זה עניין של מזל".

The *Criticality* of the decision

- ▶ מתייחס למידה שבה הפרט מאמין כי החלטה בנוגע לתחום לימודים וקריירה היא החלטה חד-פעמית ובלתי-הפיכה.
- ▶ פריט לדוגמה: "אני מאמינה שבחירת מקצוע היא החלטה חד-פעמית המחייבת לכל החיים".

הקטגוריות המוצעות של אמונות דיספונקציונליות לגבי בחירת מקצוע

The role of *Significant Others*

▶ מתייחס להשפעה שהפרט מאמין כי יש לאחרים משמעותיים בחייו על בחירת המקצוע שלו.

▶ פריט לדוגמה: "הורי יודעים טוב ממני באיזה מקצוע עלי לבחור".

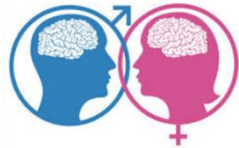
The role of *Professional Help*

▶ מתייחס למידה שבה הפרט מאמין כי יועץ/ת תעסוקתית/ת י/תחליט עבורו באיזה מקצוע לבחור.

▶ פריט לדוגמה: "יועץ בבחירת מקצוע יקבל את ההחלטה הטובה ביותר עבורי".

The impact of *Gender*

▶ מתייחס למידה שבה הפרט מאמין כי המגדר שלו/ה מגביל טווח החלופות האפשריות בבחירת מקצוע.

▶ פריט לדוגמה: "למעשה רק חלק מעולם המקצועות פתוח בפני - לא אוכל לעסוק במקצועות הנחשבים

גבריים".

מחקר 1

937 צעירים מתלבטים בבחירת לימודים ומקצוע (אינטרנט)

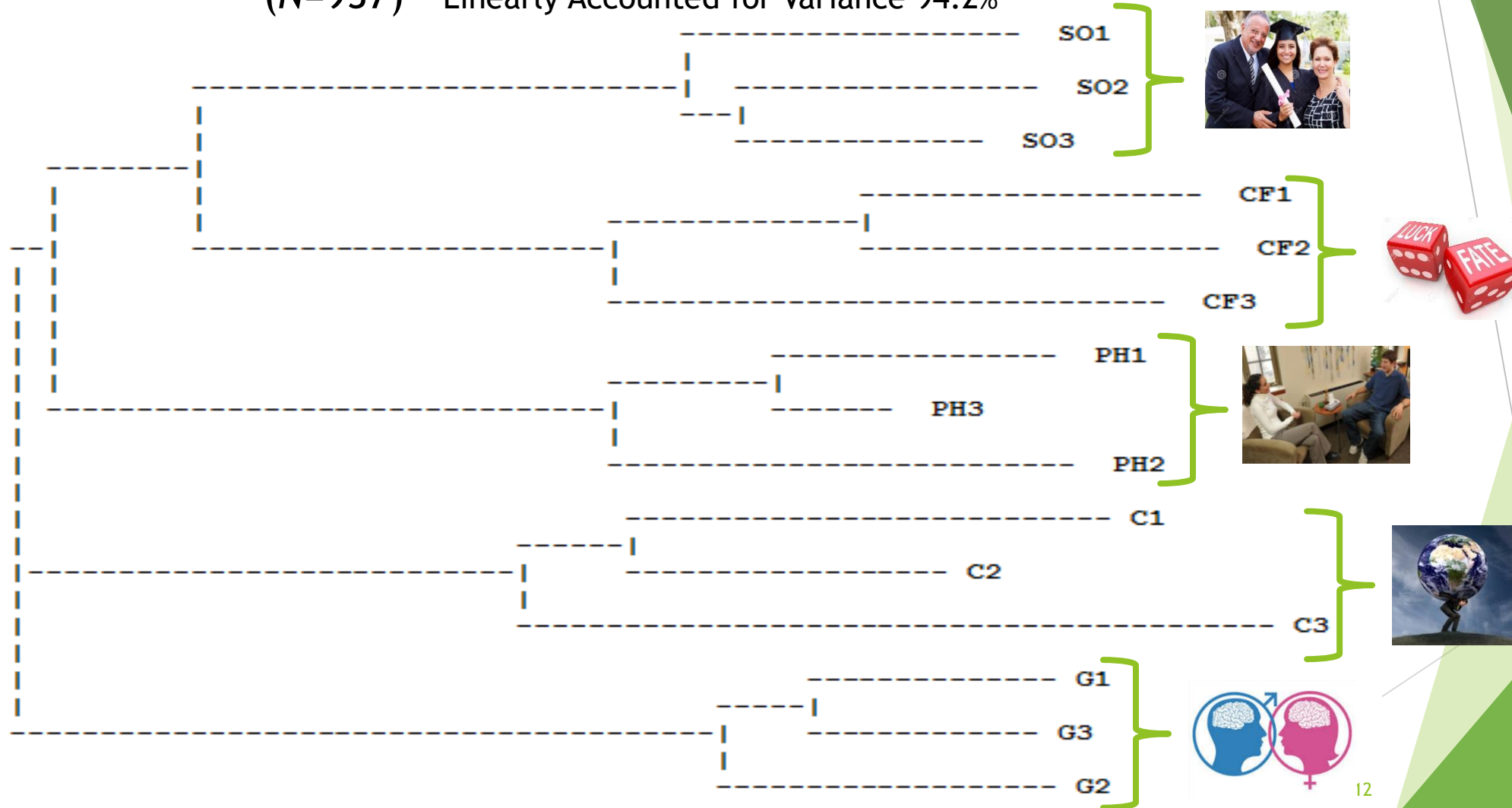
התוצאות תומכות ב-5 מימדים

Scale	Ca	EFA-% of variance accounted for
<i>Chance or Fate</i>	.75	13.60
<i>Criticality</i>	.72	14.99
<i>Significant Others</i>	.82	14.90
<i>Professional Help</i>	.81	14.65
<i>Gender</i>	.83	12.91

ניתוח אשכולות של הפריטים-

התקבצות ל-5 אשכולות כמצופה

(N=937) - Linearly Accounted for Variance 94.2%

מחקר 2 - תוצאות - CFA

1251 צעירים לקראת שחרור - נייר ועפרון

על בסיס ה-CFA אין יתרון למודל 15-5 על מודל של 15-5-1

Model	χ^2	df	χ^2/df	CFI		RMSEA	SRMR
15-1	2725.02	90	30.28	.54	.15	.148 - .158	.10
15-5	327.05	80	4.09	.96	.05	.044 - .055	.04
15-5-1	359.00	85	4.22	.95	.05	.045 - .056	.05

מחקר 2 - תוצאות - תוקף בו-זמני

הקריטריון: סטוס ההחלטה של המשתחררים
שלושה מהמימדים והציון הכללי ניבאו את סטוס ההחלטה

Scale	Undecided (n=587)	Partially decided (n=520)	Decided (n=130)	F (2,1234)	η^2
Chance and Fate	2.70	2.54	2.21	6.22	.010
Criticality	5.15	5.24	5.06	0.65	
Significant Others	3.74	3.86	3.95	0.99	
Professional Help	4.47	4.41	3.59	14.81	.023
Gender	3.93	3.51	3.19	8.82	.014
Total	4.00	3.91	3.60	5.98	.010

תוצאות - סיכום

- ▶ ל-DBC יש נתונים פסיכומטריים טובים, עם מהימנות פנימית מספקת.
- ▶ CFA הראה כי אין יתרון לשימוש במודל 15-5 לעומת מודל 15-5-1.
- ▶ התוקף הבו-זמני של ה-DBC נתמך על ידי הבדלים בסטטוס ההחלטה בשלושה מסולמות ה-DBC ובציון הכולל:
<== פחות אמונות דיספונקציונליות - סטטוס החלטה מתקדם יותר.
- ▶ יש צורך במחקר נוסף לבחינת הערך האינפורמטיבי של הציון הכללי ב-DBC, מעבר לציונים של חמשת הסולמות.

מסקנות

- ▶ המודל התיאורטי המוצע המתייחס לחמישה היבטים של אמונות דיספונקציונליות הקשורים לתהליך בחירת למודים ומקצוע.
 - ▶ אנו מאמינים כי ה-DBC הוא כלי שמשלב נאמנה תיאוריה ומחקר, והוא מאפשר מיפוי של האמונות דיספונקציונליות של מתלבטים.
 - ▶ ה-DBC מתייחס למספר סביר של תפיסות ואמונות מובחנות - 5 (לעומת 25 ב-CBI), כאשר כל אחד מהפריטים שייך לסולם כלשהו (לעומת ה-CTI וה-CMS).
 - ▶ ה-DBC הוא כלי הערכה ייחודי שמאפשר ליועצים תעסוקתיים לקבל מידע מהותי לגבי המתלבט ובכך משלים כלים נוספים של קבלת החלטות לגבי מקצוע דוגמת ה-CDSE (Taylor & Betz, 1983), ה-CDDQ (Gati et al., 1996) וה-EPCD (Saka, Gati, & Kelly, 2008).
- בפרט, ה-DBC מאפשר התאמה של ההתערבות הייעוצית לאמונות הדיספונקציונליות הייחודיות של המתלבט, ובו זמנית הציון הכולל אינפורמטיבי למחקר ולהערכה.

שאלות?

למידע נוסף

itamar.gati@huji.ac.il